

«ЗАТВЕРДЖЕНО»
Декан педагогічного факультету
П.О. Овсієнко
« 21 » листопада 2021 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
(вибіркової)**

Етичні основи професійно-педагогічної взаємодії

спеціальності **011 Освітні, педагогічні науки**
освітнього ступеня **Бакалавр**
галузі знань **01 Освіта/Педагогіка**
освітня програма **«Педагогіка дозвілля»**

шифр за навчальним планом **ВВ2.1.03**

Робоча програма розроблена на підставі навчальної програми «Етичні основи професійно-педагогічної взаємодії», затвердженої на засіданні Вченої ради НПУ імені М. П. Драгоманова «05» березня 2021 року, протокол № 9.

Розробники програми: доктор пед. наук, професор Булда А.А

Затверджено на засіданні кафедри педагогіки

«1» вересня _____ 2021__ року, протокол №1__

Завідувач кафедри

Дем'яненко Н.М.

(підпис)

(прізвище, ініціали)

I. Опис навчальної дисципліни

Шифр дисципліни ВВ2.1.03

Загальні характеристики навчальної дисципліни	Навчальне навантаження з навчальної дисципліни	Методи навчання і форми контролю	
Галузь знань 01 Освіта/Педагогіка (шифр, назва)	Кількість кредитів - 3	Методи навчання: Словесні - лекція, пояснення, бесіда; практичні – виконання практичних завдань, розробка опорних схем, аналітичних таблиць; самостійне вивчення теоретичного матеріалу, конспектування джерел та їх аналіз, виконання творчих завдань. Форми поточного контролю - усне опитування, виконання завдань, перевірка результатів самостійної роботи. Модульний контроль – поточна успішність. Форма підсумкового контролю - залік	
Спеціальність 011 Освіта, педагогічні науки (код, назва)	Загальна кількість годин -90		
Освітній ступінь (бакалавр/магістр) бакалавр	<i>Денна</i>		<i>Заочна</i>
	Лекції:		
	18		6
Робоча /вибіркова	Семінарські (практичні) заняття:		
	16		4
Рік вивчення освітнього компоненту за навчальним планом 1	Лабораторні заняття:		
Семестр 3	Самостійна робота:56/80		
Тижневе навантаження (год.) - аудиторне: 2 - самостійна робота:4	Співвідношення аудиторних годин і годин СРС:		
Мова навчання -	<i>українська</i>	<i>українська</i>	

Предмет вивчення навчальної дисципліни - система знань щодо етичних основ професійно-педагогічної взаємодії; передумови виникнення та історія етики як науки; основні теорії сучасної етики та перспективні напрямки її розвитку; методи діагностики та психолого-педагогічні особливості у взаєминах викладача та студента в освітньому процесі вищого навчального закладу; підходи до проблеми професійно-педагогічної взаємодії; творчості та інтелектуальних здібностей студента, знання яких виступають важливою складовою як теоретичної, так і практичної підготовки майбутнього педагога до творчої високопродуктивної професійної діяльності та вирішення проблем професійного та особистісного характеру.

Міждисциплінарні зв'язки дисципліни «Етичні основи професійно-педагогічних взаємин» є логічним продовженням професійної підготовки, спрямованої на розвиток професійно-значущих творчих якостей майбутнього педагога, його здатності до творчої та інноваційної професійної діяльності. Викладання дисципліни узгоджено з вивченням філософії, етики, психології, педагогіки, психодіагностики, конфліктології та спеціальних методик, проходженням педагогічної практики на основі міжпредметних зв'язків.

Мета і завдання навчальної дисципліни - формування у майбутніх педагогів моральних цінностей педагогічної професії через засвоєння її нормативних засад, розвиток і саморозвиток професійної етичної культури на рефлексивній основі.

Завдання курсу:

- розкриття соціальної та виховної значущості дотримання педагогом норм педагогічної етики у професійній діяльності;
- ознайомлення майбутнього викладача з принципами, нормами і правилами професійно-педагогічної поведінки і чітке їх засвоєння;
- формування моральних цінностей професії та відповідних якостей педагога;

- розвиток у майбутніх педагогів етичної культури на рефлексивній основі, спонукання їх до самоаналізу своїх вчинків;
- визначення типових помилок педагогічної поведінки, пов'язаних із порушенням норм педагогічної моралі;
- розкриття особливостей етичної поведінки викладача при розв'язанні складних педагогічних ситуацій: розробка алгоритму індивідуальної педагогічної взаємодії;
- підготовка майбутніх педагогічних працівників до етико зорієнтованого професійно-педагогічного спілкування з різними суб'єктами педагогічної взаємодії;
- здобуття комплексу теоретичних та прикладних знань щодо етичних засад організації професійно-педагогічного спілкування, усвідомлення чинників, механізмів, засобів його функціонування; оволодіння системою етико зорієнтованих способів і прийомів продуктивного професійно-педагогічного спілкування, його стратегіями, відповідних деонтологічним нормам і правилам гуманістичної етики.

II. Основні програмні результати навчання та компетентності, які вони формують:

№ з/п	Результати навчання	Компетентності
1.	ПРН1. Володіти основними знаннями і поняттями з педагогіки, психології, педагогіки дозвілля, теорії і методики культурно-дозвіллевої діяльності та рекреації.	ЗК1. Здатність усвідомлювати проблемне поле педагогіки, психології та філософії освіти.
2.	ПРН2. Знати психолого-педагогічні особливості навчання, виховання та розвитку різних вікових груп населення у сфері культурно-освітнього дозвілля.	ЗК4. Володіння культурою мислення, здатність до сприйняття, узагальнення, аналізу інформації, постановки мети діяльності й вибору шляхів її досягнення.
3.	ПРН3. Уміти конструктивно розв'язувати професійні, проблемні задачі, здійснювати суб'єкт-суб'єктну, педагогічно доцільну, партнерську взаємодію на основі загальнолюдських цінностей, етики і моралі.	ФК3. Здатність аналізувати задачі професійної діяльності, непередбачувані проблемні ситуації та ефективно вирішувати їх.
4.	ПРН8. Уміти оцінювати власні професійні здобутки та визначати перспективи особистого професійного розвитку.	ФК4. Здатність до саморозвитку на основі рефлексії результатів професійної діяльності.
5.	ПРН9. Здатність упроваджувати новаторський досвід роботи з дітьми, підлітками, дорослими, людьми похилого віку, залучати їх до активної культурно-дозвіллевої діяльності	ФК7. Здатність демонструвати педагогічні, виконавські, інтерпретаційні та артистичні вміння.

III. Тематичний план освітнього компоненту

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 3 кредитів ЄКТС 90 годин.

№з/п	Назви модулів і тем	Кількість годин (денна форма навчання)					Кількість годин (заочна + форма навчання)				
		Аудиторні	Лекції	Семінарські	Практичні	СРС	Аудиторні	Лекції	Семінарські	Практичні	СРС
1	Модуль 1. Етика як наука про норми професійно-педагогічної діяльності										
1.1	Тема 1. Етика як система знань	6	2	2	2	5	2	2	-	-	10
1.2	Тема 2. Розвиток гуманістичних ідей. Відродження в етичних вченнях	6	4	2	-	5	2	-	2	-	10
1.3.	Тема 3. Етика як наука про професійну поведінку викладача.	4	2	2	-	5	-	-	-	-	8
1.4.	Тема 4. Специфіка, соціальна функція і структура моралі.	4	2	2	-	5	2	-	-	2	10
2.	Модуль II. Ситуація морального вибору: поведінка викладача відповідно до норм професійно-педагогічної взаємодії.										
2.1.	Тема 1. Проблеми професійної моралі та етики. Поняття професійної моралі та професійної етики	9	2	-	7	10	2	2	-	-	10
2.2.	Тема 2. Роль педагогічної етики викладача у реалізації основних норм, прав і свобод поведінки у різних педагогічних ситуаціях.	6	4	2	-	5	2	-	2	-	10
2.3.	Тема 3. Технологія індивідуального впливу викладача на здобувача освіти згідно норм етики професійно-педагогічних взаємин.	6	2	-	4	5	2	-	-	2	10
2.4.	Тема 4. Морально - етичні засади професійного спілкування педагога.	4	2	-	2	5	-	-	-	-	10
2.5.	Тема 5. Педагогічний конфлікт, його сутність, джерела, особливості, причини, функції, класифікація.										
Разом		45	20	10	15	45	12	4	4	4	78

IV. Зміст навчальної дисципліни

№ з/п	3.1. Назва модулів, тем та їх зміст	К-сть годин	
		Всього	в т.ч. лекцій
1.	<u>Модуль І. Етика як наука про норми професійно-педагогічної діяльності</u>	90	18
1.1.	<p>Тема І. Етика як система знань. Проблема предмета етики. Різні точки зору на нього – результат абсолютизації окремих його складових на різних етапах розвитку знань. Історичні і філософські аспекти генезису етичних знань і формування моральної свідомості. Становлення етики як практичної філософії і вчення про життя. Етика як спосіб самовираження. Етичні концепції Древнього Сходу. Антична етика як вчення про чесноти досконалої особи. Етичне вчення Сократа про знання як основу чеснот. Пошуки сенсу буття в етиці Платона. Етика добродійностей Аристотеля. Евдемонізм Демокрита і розумний гедонізм Епікура. Вплив епікуреїзму Лукреція Кара на духовно-культурне життя Древнього Риму. Криза рабовласницького Риму та етика стоїцизму (Сенека, Марк Аврелій). Гуманістична спрямованість етики любові до Бога в ранньому християнстві. Теологічне обґрунтування моралі в християнській етиці середньовіччя. Етичний потенціал Старого і Нового завітів. Паулінізм та етика любові. Ідеал монашества. Лицарський ідеал моральності. Моральна концепція християнської етики у вченні Августина Блаженного. Модернізація християнської етики в неоаристотелізмі Фоми Аквінського. Проблема співвідношення об'єктивних норм і індивідуальних потреб, здібностей в етиці Нового часу. Гуманістично-утопічні вчення в етиці Томаса Мора, Кампанелли, Сен-Сімона, Фур'є, Оуена.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела :</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Васянович Г.П. Педагогіка вищої школи. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2000. 100 с. 2. Васянович Г.П. Педагогічна етика. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2004. 344 с. 3. Власова О.І. Педагогічна психологія : Навч. посібник. К.: ПАРОПАН, 2005. 400 с. 	2	
1.2.	<p>Тема 2. Розвиток гуманістичних ідей та етичних основ. Відродження в етичних вченнях Просвітництва. Моральний</p>		2

смысл "суспільного договору" Руссо. Принцип ненасильства і мирного вирішення спорів. Принцип виконання взятих обов'язків. Специфіка спрямованості етики Вольтера. Поняття "істинна моральність" як основа буття людини і організації життя суспільства відповідно принципам розуму в етиці енциклопедистів: Дідро, Ламетрі, Гельвеція, Гольбаха.

Категоричний імператив І.Канта. Етика Г.–Ф. Гегеля. Специфіка етичної концепції любові Л.Фейєрбаха. Етичне осмислення проблем гуманізму в епоху становлення капіталізму.

Антинормативний поворот в етиці. Зв'язок економіки, політики і моралі. Концепція "моралі". Етика волі до влади у "По той бік добра і зла" Ф.Ніцше. Антропологічне спрямування західноєвропейської етики: імморалізм філософії життя, воля і відповідальність екзистенціалізму, психоаналіз фрейдизму. Сучасна християнська етика: раціоналізм неотомізму і мораль католицизму, протестантська етика, пошук православ'ям загальнолюдських цінностей. Практицизм етики утилітаризму і прагматизму. Сцієнтизм позитивістської етики.

Різні точки зору на завдання етики. Описова, пояснювально-оцінна, нормативна, прогностична функції етики.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Андреев В.И. Педагогическая этика: спецкурс для нравственного саморазвития. Казань: Центр инновационных технологий, 2002. 272 с.

Асташова Н.А. Концептуальные основы педагогической аксиологии // Педагогика. 2002. № 8. С. 8-13.

3.Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 248 с.

- 1.3. **Тема 3.Етика як наука про професійну поведінку викладача. Потреба людей у спілкуванні** (гр. *ethos* – спільне житло) як основа специфічного, морального способу життєдіяльності, моральних відносин між людьми. Характеристика сутності і специфіки моральної потреби. Етика як вчення *про добро і зло* (цінності спілкування). Етика як вчення *про мораль* – усвідомлений досвід позитивного спілкування. Однобічний характер цих визначень предмета етики. Роль діяльнісного підходу до визначення сутності людини і її свідомості для розуміння предмета етики. Етика як **вчення про моральні відносини – відносини між людьми, в основі яких лежить потреба у регуляції спілкування**. Специфіка етики як соціально-філософської дисципліни. Етика і філософія. Зв'язок етики з етнографією, соціологією. Етика і психологія, педагогіка. Етика – теоретична основа морального виховання. Зв'язок етики з естетикою та іншими філософськими галузями. Застосування в етиці загальнонаукових методів дослідження та методів суміжних дисциплін. Історичні і філософські аспекти генезису етичних знань і формування моральної свідомості. Становлення етики як практичної філософії і вчення про життя. Етика як спосіб самовираження багатства досвіду людства в його результативно-орієнтованих аспектах.

Рекомендовані інформаційні джерела:

Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 248 с.

Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. Львів: Норма, 2005. С. 344.

3. Зязюн І.А. Гуманістична стратегічна теорія і практика навчального процесу: Спец, випуск // Рідна школа. 2000. № 8.

4. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя // Шлях освіти. 2001. №1.С. 31-34.

5. Педагогічна майстерність. І.А. Зязюн. Київ. 2008.

1.4. **Тема 4. Специфіка, соціальна функція і структура моралі.**

Поняття моральних відносин, стосунків, моральної діяльності, поведінки, вчинку. **Мораль як вираження соціальності людей, духовна основа реальних соціальних зв'язків, регулятор поведінки.** Необхідність виявлення специфіки моралі через порівняння її з іншими видами свідомості (релігією, політикою і правом, наукою тощо) за *предметом* і *способом регуляції*, за їх *змістом* і *формою*. Різні точки зору на походження змісту морального знання. Суперечності *об'єктивно - і суб'єктивно-ідеалістичних* теорій (Платон, середньовічні філософи, Кант, Д.Юнг та інші) надсуспільності, надприродності моралі. Позитивне і негативне в *натуралістичних* теоріях моралі: космологічній (Геракліт, Піфагор, Конфуцій), теоріях гедонізму, евідемонізму (Демокрит, Епікур, Фейєрбах та інші), утилітаризму (Бентам), еволюціонізму (неодарвіністи, Спенсер). *Соціологічні* теорії моралі: “суспільного договору” (Гоббс, Руссо), “розумного егоїзму” (французькі і російські революційні демократи) – як пошуки джерела моралі в “атомарному” суб'єкті, в “природі” людини. Мораль як стихійне колективне (в суспільній думці) **відображення позитивних реальних відносин між людьми.** Дані антропології, етнографії, історії культури про походження моралі. Ціннісний, на відміну від наукового, зміст і характер морального знання. Обумовленість цим форм морального знання – суспільних вимог до поведінки особистості: вимога позитивного спілкування, заборона негативного. Специфіка моральних вимог в порівнянні з релігійними, правовими, політичними, естетичними.

Проблема видів моральних вимог. **Звичай** (табу, релігія, обряд) як відображення позитивних відношень між людьми в традиційних (повторюваних) важливих життєвих ситуаціях у формі образу дій. **Правила поведінки** (етикет) як відображення доцільних відношень в одиничних конкретних ситуаціях у формі словесного повчання. **Моральна норма** – відображення спільного позитивного змісту відносин між людьми в різних ситуаціях. **Моральні принципи** як відображення загального характеру і напрямку відношень між людьми в окремих сферах спілкування або в усьому суспільному житті.

Моральна свідомість як система вимог, що виникають в суспільній думці і регулюють поведінку на основі

	<p>добровільності.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Васянович Г.П. Педагогіка вищої школи. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2000. 100 с. 2.Васянович Г.П. Педагогічна етика. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2004. 344 с. 3.Власова О.І. Педагогічна психологія : Навч. посібник.К.: ПАРОПАН, 2005. 400 с. <p>2.1. Модуль 2. Ситуація морального вибору: поведінка викладача відповідно до норм професійно-педагогічної взаємодії.</p> <p>Тема 2.1. Проблеми професійної моралі та етики. Поняття професійної моралі і професійної етики. Робота, професія як середовище людського спілкування. Об'єкт обробки, засоби праці, умови праці, мета її – чинники специфічного значення і форм конкретизації та виявлення в діяльності професійних груп загальних принципів і норм моралі, існування на роботі специфічних правил поведінки і професійних звичаїв. Види професійно-моральних кодексів. Педагогічна етика, її предмет і завдання. Сутність і специфіка морально-педагогічних вимог до педагога. Критерії педагогічної моралі. Педагогічна етика про моральні якості педагога, їх ієрархічну систему. <i>Педагогічний такт</i> як моральна якість, здібність до вибору найдосконалішої форми моральних стосунків у процесі педагогічної діяльності, його психологічні і моральні основи. Характеристики педагогічного такту у стосунках “викладач – здобувач освіти”.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела :</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1.Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 248 с. 2.Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. Львів: Норма, 2005. С. 344. 3. Зязюн І.А. Гуманістична стратегічна теорія і практика навчальною процесу: Спец, випуск // Рідна школа. 2000. № 8. 4. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя // Шлях освіти. 2001. №1. С. 31-34. 5. Педагогічна майстерність. І.А. Зязюн. Київ. 2008. 6. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія. Навчально-методичний посібник. Київ. 2008. <p>2.2. Тема 2.2. Роль педагогічної етики викладача у реалізації основних норм, прав і свобод поведінки у різних педагогічних ситуаціях.</p> <p>Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях. Педагогічна ситуація і педагогічна задача. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи їх подолання. Характеристика основних суперечностей, що виникають у навчально-виховному процесі. Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральна оцінка як орієнтир викладача для вибору професійної поведінки та дій у складних педагогічних</p>		2
2.2.	<p>Тема 2.2. Роль педагогічної етики викладача у реалізації основних норм, прав і свобод поведінки у різних педагогічних ситуаціях.</p> <p>Особливості етичної поведінки вчителя в різних педагогічних ситуаціях. Педагогічна ситуація і педагогічна задача. Моральні конфлікти: типові причини виникнення та способи їх подолання. Характеристика основних суперечностей, що виникають у навчально-виховному процесі. Етичні засади розв'язання педагогічних задач. Моральна оцінка як орієнтир викладача для вибору професійної поведінки та дій у складних педагогічних</p>		2

<p>2.3.</p>	<p>ситуаціях. Вимогливість і чуйність - основа етичного підходу до студента.</p> <p>Особливості монологічного і діалогічного спілкування викладача із здобувачами освіти. Виявлення педагогом несприятливих факторів і негативних наслідків помилкових, афектних дій у педагогічній діяльності. Характеристика ускладнень викладача при розв'язанні моральних дилем. Класифікація типових помилок етико-педагогічної поведінки молодих викладачів.</p> <p>Самоаналіз, самооцінка як психологічні основи розвитку педагогічної етики педагога. Корекційна програма діяльності викладача щодо створення емоційного настрою в освітньому процесі та регуляції власної поведінки на заняттях.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела :</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мільто Л.О. Методика розв'язування педагогічних задач: Навч. посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. Харків: Ранок-НТ, 2004. 152 с. 2. Народна педагогіка: світовий досвід / Уклад. А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. К.: Знання-Прес, 2003. 134 с. 3. Науменко Г. Рівень професіоналізму вчителя-основа реформи школи // Початкова школа. 2001. № 1. С. 3-5. 4. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія. Навчально-методичний посібник. Київ. 2008. 5. Педагогічна майстерність. І.А. Зязюн. Київ. 2008. <p>Тема 2.3. Технологія індивідуального впливу викладача на здобувача освіти згідно норм етики професійно-педагогічних взаємин відповідно до вимог сучасної вищої школи.</p> <p>Соціальна обумовленість мети педагогічної діяльності, її сутність, структура, функції. Варіанти застосування загальної теорії систем до аналізу педагогічної діяльності – об'єктивна основа розробки моделі особистості викладача вищої школи. Складові моделі : соціально-громадянська, професійно-педагогічна, науково-пізнавальна спрямованість; спеціальні та професійні знання, володіння методами наукових досліджень у галузі спеціальних та психолого-педагогічних наук, загальна ерудиція. Професійно-педагогічні уміння, їх взаємозв'язок, динаміка розвитку. Педагогічні здібності, гармонія педагогічних та спеціальних здібностей – умова успішної самореалізації викладача у науково-педагогічній діяльності. Педагогічна майстерність – мистецтво викладання, результат персоніфікованого пошуку ефективних шляхів розв'язання педагогічних завдань, рівні педагогічної майстерності. Інтелігентність як цінність, духовність, громадянськість, професіоналізм. Зміст та структура цих понять, їх адекватність завданням індивідуально-особистісного розвитку студента, вплив на інтелект, волю, емоції, естетичні почуття, мораль, формування загальної та професійної культури майбутнього фахівця.</p> <p>Відомі вчені педагоги, діячі науки та культури, практичні</p>	<p>2</p>
-------------	--	----------

	<p>працівники про значення особистості викладача у формуванні нової генерації фахівців з вищою освітою.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела :</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Болонський процес: Документи / Уклад.: З. І. Тимошенко, А. М. Греков, Ю. А. Гапон, Ю. І. Пелеха. К.: Освіта, 2004. 169 с. 2. Васянович Г.П. Педагогіка вищої школи. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2000. 100 с. 3. Васянович Г.П. Педагогічна етика. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2004. 344 с. 4. Власова О.І. Педагогічна психологія : Навч. посібник. К.: ПАРОПАН, 2005. 400 с. 		
2.4.	<p>Тема 2.4. Морально-етичні засади професійного спілкування педагога.</p> <p>Історичні витоки та еволюція етико-педагогічних ідей як фундаментальна основа культури професійного спілкування педагога. Моральна свідомість педагога як чинник культури професійного спілкування. Етичні виміри педагогічної взаємодії та відносин. Культура професійного спілкування педагога в системі моральних відносин. Етикетні основи професійного спілкування та комунікативної поведінки педагога. Комунікативна поведінка педагога та засоби її організації. Професійний етикет комунікативної поведінки педагога.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Бобир О. Етикет учителя: Навчально-методичний посібник. - К.: Ленвіт. 2004. 192 с. 2. Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. Львів: Норма, 2005. С. 344. 3. Гринькова В. Аксіологічний підхід до проблеми педагогічної культури майбутнього вчителя // Шлях освіти. 2002. № 2. С. 2-6. 		2
2.5.	<p>Тема 2.5. Педагогічний конфлікт, його сутність, джерела, особливості, причини, функції, класифікація.</p> <p>Поведінка викладача у конфліктні ситуації, розв'язання та забігання конфліктів. Легітимність і етичність конфліктів. Конфлікт у міжособистісних взаєминах. Специфічні особливості подолання міжособистісних конфліктів; основи попередження та подолання конфліктних ситуацій. Поняття «суперечка, «інцидент», «конфлікт», «конфліктна ситуація». Причини виникнення конфліктів, основні види (типи) конфліктів. Стилі поведінки у конфліктних ситуаціях. Шляхи вирішення (попередження) конфліктів. Специфіка управління конфліктом та конфліктною ситуацією у педагогічному процесі.</p> <p><i>Рекомендовані інформаційні джерела:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Герасіна Л.М., Панов М.І., Осіпова Н.П. Конфліктологія /За ред Л.Н. Герасіної, М.І. Панова . – Х.: Право, 2002. – 256 с 2. Скулиш Є.Д., Кузьмін С.А., Охременко О.Р., Шамара О.В. 		2

	<p>Конфліктологія: підручник. Київ: Вид. дім «Артек», 2015. 362 с.</p> <p>3. Яремчук С.С. Сучасні теорії в конфліктології: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2008. 72 с. 427.</p> <p>4. Яхно Т.П., Куревіна І.О. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посібн. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 175 с.</p>		
--	--	--	--

4.2. Плани семінарських, практичних, лабораторних занять.

Семінарське заняття № 1.

Професійна етика викладача як змістова основа педагогічної діяльності.

1. Поняття педагогічної діяльності в контексті історичного розвитку.
2. Філософські засади педагогічної етики.
3. Сутність і структура педагогічної етики.
4. Етика викладача як невід'ємна частина кожної педагогічної дії.
5. Роль і місце педагогічної етики у працях відомих педагогів (Я.А. Коменський, Я. Корчак, К.Д. Ушинський, Т.Г. Лубенець, В.О. Сухомлинський та інші).

Література:

1. Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 248 с.
2. Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. Львів: Норма, 2005. С. 344.
3. Зязюн І.А. Гуманістична стратегічна теорія і практика навчального процесу: Спец. випуск // Рідна школа. 2000. № 8.
4. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя // Шлях освіти. 2001. №1.-С. 31-34.
5. Педагогічна майстерність. І.А. Зязюн. Київ. 2008.
6. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія. Навчально-методичний посібник. Київ. 2008.

Семінарське заняття № 2.

Етичні норми професійної поведінки педагога.

1. Поняття професійної норми: формалізовані і неформалізовані норми.
2. Специфіка професійної ролі педагога і вимоги до нього.
3. Гуманізм як нормативна основа педагогічної професії.
4. Характеристика загальних і часткових норм педагогічної етики.
5. Сутність рамкових норм: норми-заборони, норми-права, норми-обов'язки.

Література:

1. Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. Львів: Норма, 2005. С. 344.
2. Етика: Навч. посіб. В.О. Лозовой, М.І. Панов, О.А. Стасевська та ін. К.: Юрінком Інтер, 2004. 224 с.
3. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія. Навчально-методичний посібник. Київ. 2008.
4. Педагогічна майстерність. І.А. Зязюн. Київ. 2008.

Семінарське заняття №3.

Особливості етичної поведінки викладача в різних сферах його суд 'ектно-суб 'ектних взаємин.

1. Характеристика сфери суб'єктно-об'єктних взаємин викладача у вищому навчальному закладі.

2. Етика спілкування та етикет поведінки викладача.
3. Розробка кодексу професійної етики педагога (робота в групах) у сферах:
 - викладач - студент;
 - викладач - колеги;
 - викладач - адміністрація;
 - викладач - педагогічна професія.

Література:

1. Мільто Л.О. Методика розв'язування педагогічних задач: Навч. посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. Харків: Ранок-НТ, 2004. 152 с.
2. Народна педагогіка: світовий досвід / Уклад. А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. К.: Знання-Прес, 2003. 134 с.
3. Науменко Г. Рівень професіоналізму вчителя-основа реформи школи // Початкова школа. 2001. № 1. С. 3-5.
4. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія. Навчально-методичний посібник. Київ. 2008.
5. Педагогічна майстерність. І.А. Зязюн. Київ. 2008.

Семінарське заняття № 4.

Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики майбутнього педагога.

1. Пріоритетні стратегії етичного самовдосконалення.
2. Рефлексивний аналіз педагогом своєї діяльності як спосіб самодіагностики.
3. Роль емоцій і почуттів у діяльності викладача та їх корегування.
4. Умови оволодіння педагогічним тактом.
5. Використання тестових методик з метою виявлення рівнів моральної культури педагогів.
6. Шляхи і форми професійно-етичного самовдосконалення викладача.

Література:

1. Хоружа Л.Л. Гуманний учитель: утопія чи реальність? // Директор школи: Науково-методичний журнал. 2002. № 2. С. 42-48.
2. Хоружа Л.Л. Гуманізація як системо-утворюючий компонент реформування сучасної освіти і виховання / Освіта на Луганщині. 2002. №2(17). С. 59-66.
3. Хоружа Л.Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія. К.: Преса України, 2003. 319 с.
4. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія. Навчально-методичний посібник. Київ. 2008.
5. Педагогічна майстерність. І.А. Зязюн. Київ. 2008.

Семінарського заняття №5.

«Педагогічна етика». Принципи і категорії етики та їх прояв в професійній діяльності.

Моральний кодекс викладача вищої школи.

Основи етикету в ділових стосунках викладача вищої школи.

Характеристика професійних моральних норм діяльності викладача. Педагогічні табу.

Професійні норми як історично встановлені стандарти професійної поведінки і діяльності.

Гуманізм як нормативна основа педагогічної професії. Загальні, часткові та рамкові норми, норми-ідеали. Структура рамкових норм: норми-заборони, норми-права, норми-обов'язки.

5. Аналіз існуючих кодексів професійної етики педагога в Україні та за її межами: позитивні і негативні аспекти.

В.О. Сухомлинський про 10 педагогічних табу. їх характеристика.

Література:

1. Болонський процес: Документи / Уклад.: З. І. Тимошенко, А. М. Греков, Ю. А. Гапон, Ю. І. Пелеха. К.: Освіта, 2004. 169 с.
2. Васянович Г.П. Педагогіка вищої школи. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2000. 100 с.
3. Васянович Г.П. Педагогічна етика. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2004. 344 с.
4. Власова О.І. Педагогічна психологія : Навч. посібник. К.: ПАРОПАН, 2005. 400 с.

Семінарське заняття № 6.

Спілкування як науково-практична проблема.

1. Дослідження у вивченні поняття «спілкування». сутність педагогічного спілкування.
2. Протиріччя спілкування. Зміст культури спілкування.
3. Місце спілкування у професійній діяльності викладача.
4. Охарактеризуйте види спілкування.
5. Проаналізуйте класифікацію і особливості стилів педагогічного спілкування.

Література:

1. Бобир О. Етикет учителя: Навчально-методичний посібник. К.: Ленвіт. 2004. 192 с.
2. Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. Львів: Норма, 2005. С. 344.
3. Гринькова В. Аксіологічний підхід до проблеми педагогічної культури майбутнього вчителя // Шлях освіти. 2002. № 2. С. 2-6.

Семінарське заняття № 7.

Тема: Види професійних конфліктів і способи їх вирішення в умовах педагогічної діяльності.

1. Сутність та характерні риси конфлікту.
2. Дайте означення поняття конфлікту. Назвіть умови виникнення конфліктів.
3. Визначте та проаналізуйте види конфліктів. Охарактеризуйте тактику поведінки в конфлікті.
4. Дайте обґрунтування доцільності вибору відповідного способу управління конфліктом у різних ситуаціях.
 1. Означте бар'єри на шляху до взаєморозуміння; проаналізуйте механізми взаєморозуміння та роль етики в їх застосуванні.
 2. Розкрийте зміст методики аналізу та вирішення міжособистіного конфлікту

Література :

1. Герасіна Л.М., Панов М.І., Осіпова Н.П. Конфліктологія /За ред Л.Н. Герасіної, М.І. Панова . – Х.: Право, 2002. – 256 с
5. Скулиш Є.Д., Кузьмін С.А., Охременко О.Р., Шамара О.В. Конфліктологія: підручник. Київ: Вид. дім «Артек», 2015. 362 с.
6. Яремчук С.С. Сучасні теорії в конфліктології: навч. посіб. Чернівці: Рута, 2008. 72 с. 427.
7. Яхно Т.П., Куревіна І.О. Конфліктологія та теорія переговорів: навч. посібн. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 175 с.

Семинарське заняття № 8

Тема: Технологія індивідуального впливу викладача на колектив здобувачів освіти згідно норм етики професійно-педагогічних взаємин.

Особливості роботи викладача та студентського колективу і норми його поведінки.

1. Основні морально-етичні принципи професійно-ділового спілкування.
2. Назвіть основні об'єктивні фактори, що визначають специфіку взаємовідносин в колективі.
3. Назвіть основні суб'єктивні фактори, що впливають на мікроклімат в колективі.
4. Назвіть та охарактеризуйте основні принципи та норми взаємовідносин в колективі.
5. Розкрийте сутність конфлікту авторитетів.
6. В чому проявляються демократичність та толерантність у міжособистісних стосунках у колективі?
7. Дайте характеристику таких стилів керування, як демократичний, авторитарний та ліберальний.

Література :

1. Гринькова В. Аксиологічний підхід до проблеми педагогічної культури майбутнього вчителя // Шлях освіти. 2002. № 2. С. 2-6.
2. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя // Шлях освіти. - 2001. -№1.-С. 31-34.
3. Науменко Г. Рівень професіоналізму вчителя-основа реформи школи // Початкова школа. 2001. № 1. С. 3-5.

4.3. Організація самостійної роботи студентів:

Принципи і категорії етики взаємин та їх прояв в професійній діяльності

(питання до обговорення)

1. Зміст моралі як суспільного явища.
2. Специфічні особливості професійної етики педагога.
3. Актуальні проблеми педагогічної етики.
4. Основні принципи педагогічної етики.
5. Обґрунтуйте необхідність розробки етичних норм педагогічної професії.
6. Доведіть, що етика є основним інструментом впливу вихователя на вихованця.
7. Дайте визначення поняття "моральна цінність".
8. Найвищі моральні цінності педагогічної професії.
9. Моральні категорії педагогічної етики та їх класифікація.
10. У чому полягають основні функції педагогічної етики?
11. Розкрийте роль і місце педагогічної етики у формуванні стилів педагогічного спілкування.

Завдання для індивідуального опрацювання:

1. Підготуйте доповідь на тему: "Проблема добра і зла як сутнісна основа педагогічної етики".
2. Зобразіть схематично змістове ядро етики професійно-педагогічної взаємодії.
3. Підготуйте реферативне повідомлення на одну із запропонованих тем: "Любов як етична норма, її вплив на міжособистісне спілкування". "Моральні аргументи "за" і "проти" покарання, як методу педагогіки; "Совість - моральний регулятор поведінки педагога".
4. Підготуйте доповідь на тему "Я.А. Коменський про людські чесноти".
5. Зробіть повідомлення на тему "Зміст християнської моралі - основа народної педагогіки".

6. Розробіть глосарій основних понять педагогічної етики.
7. Підготуйте усне повідомлення, обґрунтувавши в ньому роль етичних знань у професійному становленні педагога.
8. Проведіть дослідження і порівняйте принципи та правила педагогічної етики, про які йдеться у працях К. Д. Ушинського, Я. Корчака, В. О. Сухомлинського.
9. Поміркуйте та означте основні показники педагогічного такту викладача.
Характеристика професійних моральних норм діяльності викладача. Педагогічні табу.
запитання
 1. Визначте своє розуміння поняття "професійна норма".
 2. Розкрийте своє розуміння інваріантного характеру гуманістичної етики.
3. Чому іноді професійно-етичні норми поведінки викладача називають стандартами педагогічної професії?
4. Сформулюйте, що для вас означає бути відповідальним у виконанні професійної справи?
5. Охарактеризуйте особливості реалізації основної функції моральної норми -регулятивної.
 6. Назвіть загальні і специфічні риси понять "моральна норма" і "принцип".
7. Місце нормативного у професійній поведінці викладача: професійно значущі якості.
8. Наведіть власні приклади формалізованих і неформалізованих норм професійної поведінки педагога.
9. Сутність і особливості норм-заборон, норм-рамок, норм-зразків.
10. Що є неприпустимим у спілкуванні викладача зі студентами? Чому?
11. Означте своє ставлення до судження відносно того, що порушення викладачем норм професійної етики часто є причиною конфліктів.
12. Визначте основні підходи щодо розробки кодексів професійно-педагогічної поведінки викладача.

Рекомендовані інформаційні джерела:

1. Болонський процес: Документи / Уклад.: З. І. Тимошенко, А. М. Греков, Ю. А. Гапон, Ю. І. Пелеха. К.: Освіта, 2004. 169 с.
2. Васянович Г.П. Педагогіка вищої школи. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2000. 100 с.
3. Васянович Г.П. Педагогічна етика. Навчально-методичний посібник. Л.: Просвіта, 2004. 344 с.
4. Власова О.І. Педагогічна психологія : Навч. посібник. К.: ПАРОПАН, 2005. 400 с.

V. Контроль якості знань студентів

5.1. Форми і методи поточного контролю: усне опитування, виконання завдань, перевірка результатів самостійної роботи.

Модульний контроль – поточна успішність.

5.2. Форми і методи підсумкового контролю – залік.

5.3. Критерії оцінювання знань студентів:

Оцінювання рівня знань студентів здійснюється на основі результатів поточного, модульного і підсумкового контролю та заліку.

Позитивна оцінка ставиться за умови, якщо студент набрав від 60 до 100 балів відповідно до шкали оцінювання знань.

Якщо студент набрав від 35 до 59 балів, то він складає залік, який оцінюються до 30 балів.

Студент, який набрав від 0 до 34 балів, може подати на ім'я декана заяву на повторне вивчення дисципліни і скласти залік.

Ліквідація академзаборгованості здійснюється у відповідності із встановленим Вченою радою університету порядком.

Шкала оцінювання:

90-100 балів - відмінно (A);

82-89 балів - добре (B);

75-81 балів - добре (C);

67-74 балів – задовільно (D)

60-66 балів - задовільно (E)

35-59 балів – незадовільно з можливістю повторного складання (FX).

1-34 балів - незадовільно з обов'язковим повторним курсом (F).

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

VI. Навчально-методична карта дисципліни (додаток А)**VII. Основні й допоміжні інформаційні джерела для вивчення курсу**

1. Андреев В.И. Педагогическая этика: спецкурс для нравственного саморазвития. Казань: Центр инновационных технологий, 2002. 272 с.
2. Асташова Н.А. Концептуальные основы педагогической аксиологии // Педагогика. 2002. № 8. С. 8-13.
4. Блощинська В.А. Етика. Практикум: Навчальний посібник. К.: Центр навчальної літератури, 2005. 248 с.
5. Бобир О. Етикет учителя: Навчально-методичний посібник. К.: Ленвіт. 2004. 192 с.
6. Васянович Г.П. Педагогічна етика: Навчально-методичний посібник. Львів: Норма, 2005. 344 с.
7. Гринькова В. Аксиологічний підхід до проблеми педагогічної культури майбутнього вчителя // Шлях освіти. 2002. № 2. С. 2-6.
8. Громкова М.Т. Психология и педагогика профессиональной деятельности: Учебное пособие для вузов. М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2003. 415 с.
9. Гупан Н.М. Українська історіографія історії педагогіки. - К.: АПН, 2002. 223 с.
10. Етика: Навч. посіб. В.О. Лозовой, МІ. Панов, О.А. Стасевська та ін. К.: Юрінком Інтер, 2004. 224 с.
11. Законодавство України про освіту: Збірник законів. К.: Парламентське вид-во. 2002. 159 с.

12. Зязюн І.А. Гуманістична стратегічна теорія і практика навчальною процесу: Спец. випуск // Рідна школа. 2000. № 8.
13. Комарова І. Культура педагогічного спілкування вчителя // Шлях освіти. - 2001. -№1.- С. 31-34.
14. Маловідомі першоджерела української педагогіки (друга половина ХІХ-ХХ ст.): Хрестоматія / У поряд.: Л.Д. Березовська та ін. К.: Наук, світ, 2003. 418 с.
15. Мартиненко СМ.. Хоружа Л.Л. Загальна педагогіка. К.: МАУП. 2002. 169 с.
16. Мільто Л.О. Методика розв'язування педагогічних задач: Навч. посібник. 2-ге вид., переробл. і доп. Харків: Ранок-НТ, 2004. 152 с.
17. Народна педагогіка: світовий досвід / Уклад. А.І. Кузьмінський, В.Л. Омеляненко. К.: Знання-Прес, 2003. 134 с.
18. Науменко Г. Рівень професіоналізму вчителя-основа реформи школи // Початкова школа. 2001. № 1. С. 3-5.
19. Педагогічна майстерність. І.А. Зязюн. Київ. 2008.
20. Педагогическая этика / Сост И.В. Тимонина Кемерово: Кузбас, 2000. 136 с.
21. Професійна етика вчителя: час і вимоги / За заг. ред. Б.М. Жебровського. К., 2000.
22. Сбруєва А.А., Рисіна М.Ю Історія педагогіки у схемах, картах, діаграмах: Навчальний посібник для студентів виш. навч. пед. закладів. Суми, 2000. 208 с.
23. Сисоева С.О. Основи педагогічної творчості. Підручник. К.: Міленіум, 2006. 346 с.
24. Хоружа Л.Л. Гуманний учитель: утопія чи реальність? // Директор школи: Науково-методичний журнал 2002. № 2. С. 42-48.
25. Хоружа Л.Л. Гуманізація як системоутворюючий компонент реформування сучасної освіти і виховання / Освіта на Луганщині. 2002. №2(17). С. 59-66.
26. Хоружа Л.Л. Етична компетентність майбутнього вчителя початкових класів: теорія і практика: Монографія. - К.: Преса України, 2003. -319 с.
27. Хоружа Л.Л. Педагогічна деонтологія. Навчально-методичний посібник. Київ. 2008.

VIII. Доповнення та зміни, внесені до робочої програми в 20__/20__ н.р.¹

¹ Доповнення та зміни до робочої програми додаються на окремому аркуші, затверджуються на засіданні кафедри на початку навчального року.

Навчально-методична карта
дисципліни „Етичні основи професійно-педагогічної взаємодії”, СВР
ВСЬОГО – 90 год., з них: лекції – 18 год., семінари – 16 год., самостійна робота – 56 год.

Тиждень	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII	XIV	XV	XVI	XVII	XVIII	XIX
Модулі	МОДУЛЬ 1											МОДУЛЬ 2						
Назви модулів	<u>Етика як наука про норми професійно- педагогічної діяльності</u> (50 балів)											<i>Ситуація морального вибору: поведінка викладача відповідно до норм професійно-педагогічної взаємодії. (50 балів)</i>						
Теми лекцій	Л1. Етика як система знань.		Л2. Розвиток гуманістичних ідей. Відродження в етичних вченнях		Л3. Етика як наука про професійну поведінку викладача.		Л4. Специфіка, соціальна функція і структура моралі.		Л5. Проблеми професійної моралі та етики. Поняття професійної моралі та професійної етики		Л6. Роль педагогічної етики викладача у реалізації основних норм, прав і свобод поведінки у різних педагогічних ситуаціях.		Л7. Технологія індивідуального впливу викладача на здобувача освіти згідно норм етики професійно- педагогічних взаємин.		Л8. Морально - етичні засади професійного спілкування педагога.			
Теми практичних	С1. Професійна етика викладача як змістова основа педагогічної діяльності		С2. Етичні норми професійної поведінки педагога 5 балів		С3. Особливості етичної поведінки викладача в різних сферах його		С4. Способи діагностики та шляхи розвитку педагогічної етики		С5. «Педагогічна етика». Принципи і категорії етики та їх прояв в професійній діяльності. 5 балів		С6. Спілкування як науково- практична проблема. 5 балів		С7. Види професійних конфліктів і способи їх вирішення в умовах педагогічної діяльності.		С8. Технологія індивідуального впливу викладача на колектив здобувачів освіти згідно норм етики професійно-			

	<i>5 балів</i>		суд 'ектно- суб 'ектних взаємин. <i>5 балів</i>	майбутнього о педагога. <i>5 балів</i>				5 балів	педагогічних взаємин. 5 балів	
Самос- тійна робота	<p>САМОСТІЙНА РОБОТА МОДУЛЬ 1.</p> <p>Підготуйте доповідь на тему: "Проблема добра і зла як сутнісна основа педагогічної етики". – 10 балів</p> <p>Підготуйте реферативне повідомлення на одну із запропонованих тем:</p> <p>"Любов як етична норма, її вплив на міжособистісне спілкування". "Моральні аргументи "за" і "проти" покарання, як методу педагогіки; "Совість - моральний регулятор поведінки педагога". (на вибір)</p> <p>10 балів</p>				<p>САМОСТІЙНА РОБОТА МОДУЛЬ 2.</p> <p>Підготуйте доповідь на тему "Я.А. Коменський про людські чесноти"- 10 балів</p> <p>Зробіть повідомлення на тему "Зміст християнської моралі - основа народної педагогіки» <i>10 балів</i></p>					
Види контрол ю	<p>МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 1.</p> <p>Зобразіть схематично змістове ядро етики професійно-педагогічної взаємодії.- 10 балів</p>				<p>МОДУЛЬНИЙ КОНТРОЛЬ 2.</p> <p>Розробіть глосарій основних понять педагогічної етики– <i>10 балів</i></p>					
Форма контрол ю	ЗАЛІК - 100 БАЛІВ									